

(/)

[🏠 \(/ \)](#) > Kirke og religion (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion>)> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>) > Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>)

> De skjulte ledere

[← Forrige artikel](#) (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/asmild-kirke-og-kloster>)

De skjulte ledere

*Kategori: Anmeldelser**Visninger: 524*Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/de-skjulte-ledere)[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/de-skjulte-ledere](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/de-skjulte-ledere)) **t** ([https://twitter.com/home?](https://twitter.com/home?status=)status=. Aktiviteten kan ses på [http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/de-skjulte-ledere)[religion/de-skjulte-ledere](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/de-skjulte-ledere)) **in** ([http://www.linkedin.com/shareArticle?](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/de-skjulte-ledere&title=)mini=true&url=[\[ledere&title=\\)\]\(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/de-skjulte-ledere&title=\)](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/de-skjulte-</div><div data-bbox=)**Marianne Aagaard Skovmand****De skjulte ledere. Om kvinderne i den tidlige kristendom****Gyldendal. 222 sider. 249,95 kr***Af Birgitte Arffmann***De skjulte ledere**

"Bogen her handler ikke om vold og overgreb, selvom der er nok af begge dele i verden og også i kristendommen, såvel i dens grundfortælling som i de forskellige kirkesamfund verden over. Den handler om kvindestemmer, kvinderoller og kvindehistorier i den tidlige kristendom". Sådan skriver Marianne Aagaard Skovmand i forordet til sin nye bog, De skjulte ledere med undertitlen: Om kvinderne i den tidlige kristendom.

Marianne Aagaard Skovmand er teolog. Hun har i mange år arbejdet med kirkens ældste tekster og udgav i 2017 en oversættelse af Mariaevangeliet med kommentarer og i 2018 en nyoversat og kommenteret oversættelse af Thomasevangeliet. Både Mariaevangeliet og Thomasevangeliet hører til de såkaldt apokryfe evangelier, der ikke blev optaget i Bibelen; men som på mange måder har sat spor i den kristne tradition.

Kvinderne i Bibelen, apokryferne og martyrakterne

Om sin nye bog skriver forfatteren:

"Jeg har givet bogen titlen De skjulte ledere, fordi vi ud fra den viden, vi har om den tidlige kristendom, må antage, at kvinderne dengang havde langt større betydning, end man indtil nu har regnet med. Og i de tilfælde, hvor kvinderne havde magt og positioner, der senere blev forbeholdt mændene, er det i mange tilfælde nedtonet i de bibelske og oldkirkelige tekster. Kvinderne blev op gennem kirkens mangeårige historie med de siddende kirkelige autoriteters velsignelse tvunget i baggrunden".

Til at belyse dette udsagn inddrager forfatteren både de velkendte fortællinger om kvinder fra Det nye Testamente, de noget mindre kendte apokryfe tekster og fra den meget interessante martyrakt De hellige kvinder Perpetuas og Felicitas' lidelseshistorie, hvor størstedelen af bogen formentlig er skrevet af den 22-årige veluddannede kvinde og nybagte mor, Vibia Perpetua, der griber fortæller om sin kristne tro, sin fortvivlede far, der ønsker at hun skal afsværge sin tro og redde sit liv, om sit nyfødte barn, der hele tiden skal ammes og om forholdene i fængslet i Karthago i Nordafrika i begyndelsen af 200-tallet. En anden kvinde er fængslet sammen med Perpetua, det er den højgravide slavinde Felicitas, der under store smerter føder sit barn i fængslet. Perpetuas fortælling er indrammet af en anden (kvindelig?) forfatter, der kan berette om de to kvinders endeligt i arenaen den 7. marts 202 eller 203. Skriftet er et vigtigt vidnesbyrd om to af de første kvindelige kristne martyrer, en beretning om stærke kvinder der holder fast ved deres tro selv under det voldsomste pres, man kan tænke sig.

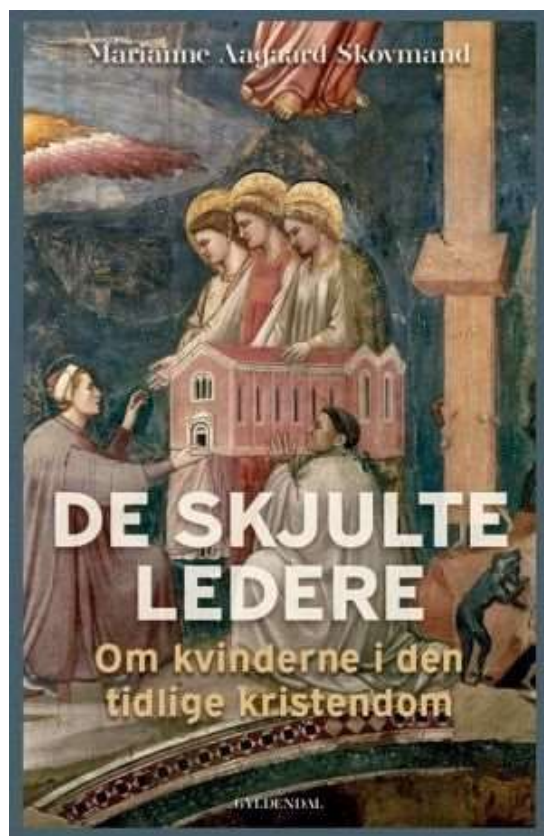
Den underbelyste myndighed

Marianne Aagaard Skovmand har ganske givet ret i, at kvindernes rolle i den tidlige kristne kirke er underbelyst. Det tyder mange af de tekster på, som gennemgås i bogen, og det bliver tydeligere, når forfatteren til de overleverede tekster fra antikken følger billedlige fremstillinger af kvinder fra katakomberne og mosaikker i gamle kristne kirker og kapeller. I lange perioder af kirkens historie har man generelt indtryk af, at den kristne kvindes rolle har været at blive en god moder for sine børn og en god og from og stille hustru for sin mand. Men var det måske i virkeligheden sådan, at kvinderne fra begyndelsen optrådte som profeter, lærere og forkyndere i langt højere grad og med langt større myndighed, end man hidtil har troet? Har senere tiders kirkepolitiske forhold sløret det forhold, at kvinderne i den tidlige kristne kirke var betydeligt mere ligestillede med mændene, end det senere blev tilfældet? Det er sådanne spørgsmål, forfatteren stiller og belyser med mange gode eksempler.

I bogen om de skjulte ledere gennemgås beretningerne om de kvinder, der omtales i Det nye Testamente, lige fra Johannes Døberens mor, Elisabeth, Jesu mor Maria, den navnløse svigermor til Simon Peter, Maria Magdalene og til de kvinder, der følges med apostlen Paulus på hans rejser, hvoraf den ene ved navn Junia i tidens løb ser ud til ufrivilligt at have skiftet køn og blevet til en mand ved navn Junias. Men også kvinder der fortæles om i Thomasevangeliet og i det gnostiske håndskrift fra 200-tallet Gnostis Sophia eller Troens Sophia. Som tiden gik, ændredes billedet af Maria, Jesu mor langsomt til det billede, vi kender, af den stille fromme jomfru, der blufærdigt slår øjnene ned og kærligt betragter sit nyfødte barn. Men i tidlige fremstillinger af Jesu mor, står hun frem som den myndige leder af menigheden som for eksempel i Bawit-klosteret i Egypten, måske så tidligt som i det 4. århundrede og i hvert fald i dåbskapellet i Laterankirken i Rom i en mosaik, der dateres til det 7. århundrede.

Smukke illustrationer

Bogen er særdeles velskrevet, den er meget læsevenlig, og så er den rigt illustreret.

Et af bogens smukkeste billeder pryder også bogens forside. Det er malet omkring 1305 af Giotto di Bondone og fremstiller pengeudlåneren Enrico Scrovegni fra Padua, der overrækker Scrovegni-familiens kapel, tilhørende familiens palads, til de tre Mariaer: Jesu mor, Maria, Maria Magdalene og den tredje Maria, Maria Klopas' hustru. Man har diskuteret, om gaven var en slags bod for hans forretningsvirksomhed; men her er det de tre kvinder, der modtager gaven, det handler om. Kirken er nemlig bygget til dem, til deres ære. Vi dykker også med forfatteren ned i flere katakomber. Her kan det være vanskeligere at tyde billederne, og måske er nogle blevet tydet forkert i århundreder. Forfatteren overvejer for eksempel om den temmelig utydelige fremstilling i Capella Greca i Priscilla-katakomben i Rom af en skikkelse i selskab med en løve, er en fremstilling af Daniel i Løvekulen, som traditionen hævder, eller om det mon ikke snarere er en fremstilling af en af de første kristne kvindelige martyrer, Thekla, der kastes for løverne? Thekla kendes fra det apokryfe skrift Paulusakterne fra midten af 100-tallet. Hun rejser rundt sammen med apostlen Paulus og kommer i traditionen til at fremstå som apostel på linje med Jesu tolv apostle.

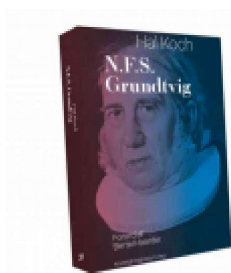
Man kunne jo også rejse ud

Når man læser bogen om de tidlige kvindelige ledere af menighederne, får man blod på tanden, man får lyst til at læse mere. Læse eller genlæse de bibelske tekster, forfatteren gennemgår, læse eller genlæse de dunkle apokryfer og de omtalte martyrkter og – hvilket ikke er så godt i disse tider med pandemien – man får lyst til at rejse ud og undersøge de spændende kunstværker nærmere, der gengives og gennemgås i bogen. Med Marianne Aagaard Skovmands bog om de skjulte kvindelige ledere i den tidlige kristendom er der nok at gå i gang med i de lange vinteraftener, vi har foran os. Bogen kan varmt anbefales.

[Historie-online.dk, den 15. december 2021]

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/asmild-kirke-og-kloster>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

N.F.S. GRUNDTVIG

(<http://www.historie-online.dk/boger/nfs-grundtvig>)

**KIRKE OG KIRKESTRUKTUR I
MIDDELALDERENS DANMARK**

(<http://www.historie-online.dk/boger/kirke-og-kirkestruktur-i-middelalderens-danmark>)

GRUNDTVIGS KIRKE

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/kirke-og-religion/grundtvigs-kirke>)
